

'Genieten van WAO terwijl je kunt

Ton Bennink
Jan Harmen Kwantes

Flip Buurmeijer is de personificatie van de sociale zekerheid. Na het voorzitterschap van het Tica (Tijdelijk instituut voor Coördinatie en Afstemming) bestookt hij de regering nu vanuit het Lisv met zijn adviezen. De scheiding tussen werk en thuis staat voor hem ter discussie: 'Je mag als werkgever best iets zeggen over het gewicht van je werknemer.'

Na afloop van een interview met Lisv-voorzitter Flip Buurmeijer bekruipt je het angstige gevoel dat alle kennis die over de sociale zekerheid in Nederland voorhanden is, zich in een persoon heeft gebundeld. De wil van het oud-PvdA kamerlid en ex-voorzitter van de parlementaire enquêtecommissie uitvoering sociale zekerheid en huidig boegbeeld van het Landelijk Instituut Sociale Verzekeringen (Lisv) is de bijna spreekwoordelijke -sociale- wet in Nederland. Vandaar zijn afkeer van polemieken in een interview en zijn zeer zorgvuldig gekozen woorden. Buurmeijer is zich bewust van zijn autoriteit en weet dat een verkeerd woord of een al te voorbarige stellingname binnen de met allerlei financiële en maatschappelijke belangen volgehangen sociale zekerheid grote gevolgen kan hebben. Lang is dan ook de stilte als we hem voorleggen dat de werkgevers en werknemers zich onlangs tegen zijn plan uitspraken voor een onafhankelijke keuringsinstelling om het recht op een arbeidsongeschiktheids-

verzekering vast te stellen.

Buurmeijer: 'Dat is zo. Maar wat wilt u daar nu mee zeggen? U zit nu met mij te praten. En ik ga niet via een interview de polemieken in. Ik zit hier om het standpunt van het Lisv toe te lichten. En wij vinden dat de claimbeoordeling voor een arbeidsongeschiktheidsverzekering in een volstrekt neutrale omgeving moet plaatsvinden. In beginsel vinden de sociale partners dat ook. Alleen zij menen dat ze de onafhankelijkheid kunnen waarborgen door er een juridisch gescheiden afdeling binnen een holding van te maken. Dat is maar de vraag. De claimbeoordeling kan dan eventueel beïnvloed worden.'

Argwaan

Paars II wil de uitvoering van de WAO en WW privatiseren. Op den duur moet 'de markt' de uitvoering van de WAO en de WW ter hand nemen. Voorlopig heeft het Lisv de touwtjes nog in handen. Het bepaalt welke uitvoeringsinstellingen (uvi's) als Gak, Cadans, Guo, SFB-groep en USZO de uit-

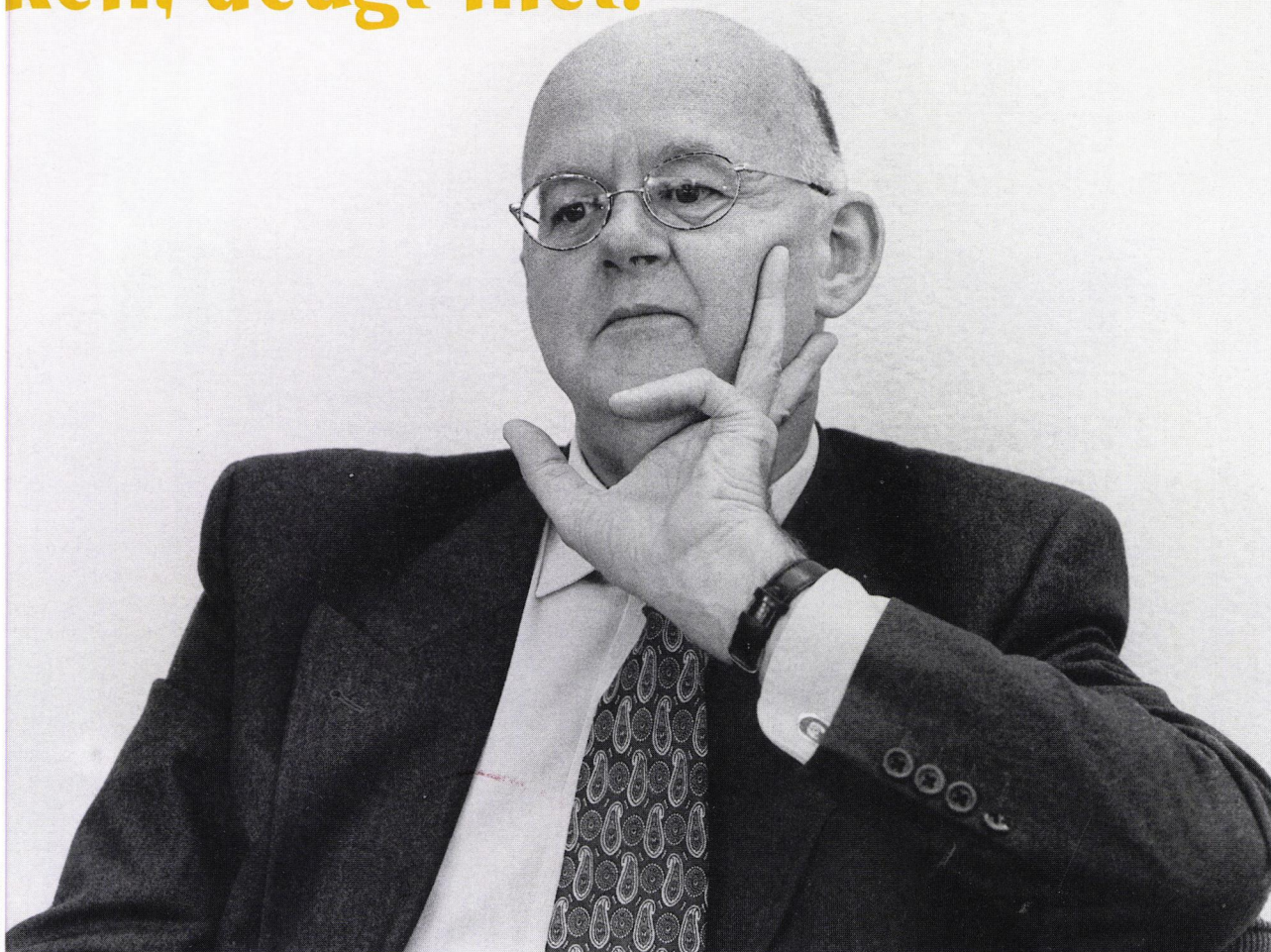
keringen voor welke sector verzorgt. Deze uvi's mochten zich in de warme aandacht van grote financiële conglomeraten als de Rabobank, Achmea en Nationale Nederlanden wentelen. Ze zijn inmiddels allemaal veroverd en opgenomen in een holding. Voor die tijd moet de vraag: 'En, heb jij al een uvi?' gemeengoed zijn geweest op bank- en verzekeringsrecepties. Uiteindelijk, Buurmeijer verwacht niet voor 2002, raakt ook de rol van het Lisv als rechtstreekse opdrachtgever uitgespeeld en doen de zestig sectoren die ons land telt rechtstreeks zaken met de uvi's. Bovendien is de betrokkenheid van de sociale partners bij de beoordeling van het recht op een uitkering verdwenen. Toch moeten nog wel een aantal zaken geregeld worden. Vooral de zorgen over de beoordeling van wie er voor welke uitkering in aanmerking komt en welke publieke gegevens van de uvi's voor commerciële doeleinden mogen worden gebruikt, raken bij sommige politici nog een open zenuw.

Want de oneerbiedig genoemde uitkeringsfabrieken maken inmiddels deel uit van een efficiënt geleid financieel slagschip dat klaar is voor de Europese markt. Die warme belangstelling voor de uvi deed ook bij Buurmeijer de argwaan opleven. 'Die plotselinge aandacht voor uvi's vind ik pikant en ook bijzonder. Iedere werknemer is verplicht een werknemersverklaring in te vullen voordat hij aan de slag gaat. Dan is hij verplicht verzekerd. De polisvoorwaarden zijn exact hetzelfde. Er zit geen enkel verzekeringsaspect in. Op dat gebied is er geen concurrentie mogelijk. Wij bepalen in het omslagstelsel elk jaar wat de hoogte van de premie moet zijn om de lopende uitkeringen te betalen. De aandacht van verzekeraars voor uvi's kan maar één ding betekenen. Verzekeraars willen via de uvi's beschikken over een miljoenenbestand aan verzekerden en honderdduizenden bedrijven. Zo kunnen ze brede verzekeringspakketten aanbieden. Het gevaar is aanwezig dat het publieke belang van een goede wets-technische uitvoering het onderspit delft en het commerciële belang van brede pakketten

Arbocongres

Van 10 tot en met 12 november vindt in Amsterdam het Arbocongres 1998 plaats. Het centrale thema: 'Werken in de 21e eeuw'. Wat de volgende eeuw ook mag brengen, een ding is duidelijk. De sociale zekerheid zal nooit meer zijn zoals het geweest is. Het bedrijfsleven moet in de ruimste zin van het woord zijn verantwoordelijkheid voor arbeidsomstandigheden en de preventie van arbeidsongeschiktheid en ziekte nemen. Hoe ver reikt die verantwoordelijkheid? En wie zorgt voor de uitkeringen in de toekomst? Maar bovenal, hoe gaat het met de reïntegratie van arbeidsongeschikten?

werken, deugt niet.'

FRANK FAHRNER

'Claimbeoordeling arbeidsongeschiktheidsverzekering moet in volstrekt neutrale omgeving plaatsvinden.'

de overhand krijgt. En dan gaat het mis.'

Wat dan, willen we weten. Buurmeijer: 'Ja, dat weet ik ook niet precies, maar je moet er vanuit gaan wat er fout kán gaan. Dat die Chinese muur tussen uvi en de rest van een holding lastig is, kan ik inkomen. Die mag wat mij betreft ook wel afgebroken worden. Het innen van premies en het distribueren van uitkeringen, mogen wat mij betreft best binnen een commercieel verband worden gedaan. Dat is een kwestie van techniek. Ook het reïntegreren van mensen kan door een commercieel bedrijf worden gedaan. Daar leidt marktwerking zelfs tot meer inventiviteit. Het wordt anders als het gaat om de beoordeling van de mate waarin iemand arbeidsongeschikt is of de beoordeling voor de WW. Nu nog praat niemand hierover omdat het economisch goed gaat. Als er weer een grote uitstroom op de arbeidsmarkt richting de WW op gang komt, wordt dat anders. Mensen die WW op zich af zien komen behoren fatsoenlijk te worden

behandeld. Dat mag niet beheerst worden door commerciële belangen. Vandaar dat het Lisv pleit voor een claimbeoordeling in een volstrekt neutrale omgeving.'

Epidemie

De Lisv-voorzitter weet waar hij over praat. Als voorzitter van de enquêtecommissie uitvoering sociale zekerheid merkte hij dat veel keuringsartsen onder druk kwamen te staan en soepeltjes overtollige werknemers met instemming van zowel werkgevers als werknemers de WAO in te sluisen. Buurmeijer: 'En de politiek stond er bij en keek er naar en was dus medeplichtig.' Het gevolg was een enorm reservoir van arbeidsongeschikten dat in het buitenland de vraag deed oproepen of in Nederland een epidemie was uitgebroken of dat ons volk ineens bijzonder ziek, zwak en misselijk was geworden. De door Buurmeijer in gang gezette koerswijziging in het sociale zeker-

heidsstelsel heeft inmiddels beslag gekregen. Ons land telt nu nog 'maar' 866.000 arbeidsongeschikten, nog steeds vrij fors, maar niet in verhouding tot de voorspellingen die medio jaren tachtig opgang deden.

Buurmeijer: 'Dat was de andere kant van de medaille. Mensen werden te snel afgekeurd. Vandaar dat de claimbeoordeling volstrekt onafhankelijk moet plaatsvinden. Zonder invloed van werknemers, werkgevers of de geprivatiseerde uitvoeringsinstelling. De keuring voor de WAO is een subjectieve zaak. Natuurlijk proberen we zoveel mogelijk te standaardiseren, maar er zal altijd ruimte voor interpretatie blijven.'

Voor Buurmeijer is het meest logisch de intake en de beoordeling of er een recht is op uitkering plaats te laten vinden in de Centra voor Werk en Inkomen (CWI), een ander uitvloeisel van 'zijn' parlementaire enquête. Met die centra wordt de sociale zekerheid geregionaliseerd. Arbeidsvoorziening, sociale diensten en uvi werken dan samen in de strijd >>

>> tegen werkloosheid. Zij kennen de regionale arbeidssituatie het beste. Buurmeijer: 'De arbeidsvoorziening behoort te beschikken over alle vacatures en kan dus direct inspelen op de behoefte van de klant. De intake en het advies wordt door het CWI verstrekt. Vervolgens wordt de klant voor zijn recht op uitkering, maar bijvoorbeeld ook voor reïntegratie naar het Gak of een andere uvi doorverwezen. De uvi is dan back office.'

De derde aanbeveling van de commissie Buurmeijer, een activerend stelsel ofwel financiële prikkels om het ziekteverzuim en de arbeidsongeschiktheidsinstroom te verminderen, heeft inmiddels ook zijn beslag gekregen. De afschaffing van de ziektewet en het eigen risico in de WAO heeft inmiddels zijn werk gedaan. De Wet op de reïntegratie moet de terugkeer van WAO-ers op de arbeidsmarkt versnellen. Toch gaat het Buurmeijer nog niet snel genoeg. Ook niet binnen zijn eigen organisatie. 'We doen er bij het Lisv alles aan om mensen uit de WAO te houden en met succes tot nu toe. Bovendien zijn drie mensen aangesteld die uit de WAO komen. Nog steeds te weinig op een totaal van 230 werknemers. Zeker bij een organisatie die nieuwe functies kan aanbieden. Tot nu toe heeft reïntegratie in Nederland onvoldoende succes. We moeten ondernemers nog meer wijzen op de voordelen van het in dienst nemen van een WAO-er. Ze krijgen loonkostensubsidie die fors kan oplopen en als het daarmee niet lukt kunnen werkgevers een plan indienen om meer middelen te verkrijgen. Bovendien lopen ze geen enkel risico bij ziekte of hernieuwde arbeidsongeschiktheid. Uit onderzoek van Nia' tno blijkt bovendien dat werkgevers als ze eenmaal een arbeidsongeschikte in dienst hebben zeer tevreden zijn. Er valt dus nog heel wat winst te halen.'

Oproepen

Buurmeijer is voorstander van het herkeuren van WAO-ers. Al moet dat wel op een zinvolle manier gebeuren. Zijn Lisv zal waarschijnlijk door het kabinet gevraagd worden te adviseren hoe die herkeuringen eruit moeten zien. Buurmeijer is er nog niet uit. 'Dat je aids- en kankerpatiënten in de terminale fase niet moet oproepen, lijkt me duidelijk. Dat moet ook goed in de regelgeving. Bovendien moet een gedegen onderzoek mogelijk zijn. Gesprekjes van tien minuten zijn niet zinnig. Hoeveel mensen kun je oproepen voor een deugdelijk onderzoek? Dat moeten we nog bekijken. Misschien kan het wel helemaal niet. En dat je mensen die sinds 1980 in de WAO zitten weer aan de slag krijgt, lijkt me ook niet waarschijnlijk.'

Maar de cultuur uit de jaren zeventig en tachtig dat het moest kunnen om lekker van je uitkering te genieten terwijl je wel kon werken, deugt niet. Dat we niet alle 866.000 weer aan de slag krijgen is duidelijk. Maar laten we eerst eens beginnen om de jaarlijkse instroom van negentigduizend aanzienlijk te verlagen. En daarnaast moet je de pijlen richten op de pakweg 100- tot 200.000 WAO-ers die nog wel wat kunnen.'

De Lisv-voorzitter ziet absoluut niets in de stelling dat WAO-ers opgejaagd worden om weer aan het werk te gaan en dat ze bij laagconjunctuur de eerste zijn die er weer uitliggen. 'U stelt dat je het tevreden vissertje dat elke ochtend aan de vijver zit misschien maar met rust moet laten. Dat vind ik flauwekul. We moeten wel even bekijken wat hij nog kan. En als er mogelijkheden voor werk zijn, moet hij dat ook doen. De WAO is geen instrument om de arbeidsmarkt vraagstukken op te lossen, maar een verzekering voor mensen die het daadwerkelijk nodig hebben. En ik geloof niet dat ze in tijden van laagconjunctuur de eerste zijn die er weer uitvliegen, zoals u suggereert. We hebben in Nederland geen stelsel van basisuitkeringen. Als er geen noodzaak is, moet je geen uitkeringen verstrekken. Doe je dat niet scherp genoeg dan zet je je eigen uitkeringssystematiek op de tocht. Dat tevreden vissertje moet je dus wat mij betreft ook achter de broek zitten.'

Privé en werk

Buurmeijer zou ook van de werkgevers vanuit bedrijfsgezondheidskundig oogpunt wat meer bemoeienis willen met de leefgewoontes van zijn werknemers. 'In Amerika gaan ze ten onder aan hun fastfood cultuur. Jonge, wat lopen daar een hoop dikke mensen rond. Die kant moeten we hier niet op. Ik vind dat een werkgever best iets mag zeggen van bijvoorbeeld gewichtsproblemen van zijn werknemer. Natuurlijk via de arbodienst en goed ingekleed. Maar waarom zo'n scheiding tussen arbeid en gezondheid of op macroniveau tussen de ministeries van Volksgezondheid Sport en Welzijn en Sociale Zaken en Werkgelegenheid? Hoeveel mensen blijven er weg omdat de volksgezondheid via wachtlijsten of zelfs inhoudelijk niet goed werkt? Dat zijn interessante onderzoeksvragen. Je moet oppassen dat je geen karikatuur van de discussie krijgt door voorrang in de zorg als onderwerp te nemen. Daar zit bijna niemand op te wachten. Maar kijk eens naar de hoeveelheid mensen die thuis zitten vanwege tekortschietende gezondheidszorg en wat de financiële belangen zijn. Uiteindelijk kan je dan

tot een gezamenlijke financiering van de aanpak van problemen komen.'

Buurmeijer is enthousiast over initiatieven om voor werknemers met een 'onrustig' thuisfront maatschappelijk werk en thuiszorg te regelen zodat ze aan de slag blijven. De scheiding tussen thuis en werk is voor hem niet zo helder. 'Gevaarlijk. Ja, dat weet ik. Je moet oppassen dat je met bemoeienissen op dat gebied en ook met leefgewoontes van mensen niet een grens overstapt, maar dat mag geen reden zijn om er helemaal niet over te praten.'

De premiedifferentiatie in de WAO roept bij velen weer de vraag op of het risico op ziekte dat thuis wordt gelopen niet gescheiden moet worden van het risico dat op de werkvloer op de loer ligt. Het zogenaamde risqué professionnel en risqué social. Buurmeijer: 'Op zich kan ik me wel iets indenken bij die wens. Het principe is dat de vervuiler betaalt en als een werknemer thuis van de trap valt, kan de werkgever moeilijk de vervuiler worden genoemd. Maar in de praktijk is de Nederlandse oplossing veel beter. In Duitsland kent men wel die scheiding. Je moest eens weten wat voor een ellende en geld het bepalen van grensgevallen oplevert. Een man die kwaad wegfietst naar zijn werk en onderweg spijt krijgt dat hij zijn vrouw niet netjes gedag gezegd heeft, valt als hij halverwege terugfietst bij een ongeval onder risqué social. Krijgt hij dat ongeluk voordat hij tot inkeer komt, dan valt hij onder het risqué professionnel. Nee geloof me, de Duitsers zijn jaloers op ons systeem. Bovendien geldt het individuele risico voor werkgevers maar voor vijf jaar. Daarna komt de WAO-er weer voor rekening van de collectiviteit. In werkgeverskringen hoor ik weleens dat die periode terug moet naar drie jaar. Dat vind ik een alternatief. Maar dan wel met alle lasten en lasten en een volledig eigen risico.'

Bij het scheiden van de markt willen we weten wat Buurmeijer het tweede paarse kabinet na werk, werk, werk als motto wil meegeven. 'Je best blijven doen', reageert hij weinig geïnspireerd en voor het eerst ongeduldig. Dat geduld en ook de inspiratie flakkert weer aan als hem gevraagd wordt waarover hij als ex-parlementair enquêteur nog een onderzoek zou willen houden. 'Ja, dat heeft eigenlijk helemaal niets met dit onderwerp van doen', zo klinkt het bijna verontschuldigd. 'Maar nu u het me zo vraagt, ik denk dat een parlementair onderzoek over de gebeurtenissen in Srebrenica gewenst is. Niet dat het perse nieuws oplevert, maar er kan een zuiverende werking vanuit gaan en veel mensen helpen dit trauma te verwerken.' ►